

dr hab. Jakub Jan Zięty
Katedra Prawa Gospodarczego i Prawa Handlowego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

RECENZJA

w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne dr. Dariuszowi Kowalskiemu

W związku z wyznaczeniem mnie recenzentem w postępowaniu habilitacyjnych dr. Dariusza Kowalskiego decyzją Rady Naukowej Instytutu Prawa Uniwersytetu SWPA, niniejszym zgodnie myśli art. 221 ust. 8 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (dalej przywoływana jako: Ustawa) przedkładam recenzję wraz z oceną, czy osiągnięcia naukowe Kandydata odpowiadają wymaganiom określonym w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy oraz odpowiedzią na pytanie: czy Habilitant wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej, o czym jest mowa w art. 219 ust. 1 pkt 3 ustawy. Recenzja nie obejmuje przy tym oceny innych płaszczyzn aktywności akademickiej Kandydata, tj. działalności dydaktycznej i działalności organizacyjnej, albowiem wykraczałaby poza ustawową rolę recenzenta.

I. Przebieg pracy naukowej Habilitanta i ocena spełnienia wymagania, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 1 ustawy

W świetle przekazanych akt postępowania habilitacyjnego, Pan dr Dariusz Kowalski tytuł zawodowy magistra prawa uzyskała w 2006 r. po ukończeniu studiów prawniczych na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku. Następnie na mocy uchwały Rady Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku z dnia 27 listopada 2015

r. uzyskał stopień doktora nauk prawnych na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Prawne uwarunkowania zwrotnego finansowania sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw publicznych w Polsce”. Funkcję promotora w tym przewodzie sprawowała prof. dr hab. Joanna Małgorzata Salachna, a promotora pomocniczego dr Marcin Tyniewicki. Recenzentami w przewodzie doktorskim byli: dr hab. Robert Władysław Ciborowski i dr hab. Wojciech Gonet. Kandydat posiada zatem stopień doktora, co jest potwierdzone odpowiednim dyplomem, a nadto odpisem stosownej uchwały. Nie są mi znane okoliczności, aby została stwierdzona nieważność postępowania poprzedzającego nadanie stopnia doktora, albo aby zostało ono wznowione bądź też stwierdzona została nieważność tej uchwały, czy też było prowadzone jakieś postępowanie nadzwyczajne mające to na celu. Stwierdzam zatem, że Habilitant spełnia warunek, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 1 ustawy.

Należy też nadmienić, że Habilitant w okresie od 1 października 2016 r. był zatrudniony na stanowisku wykładowcy w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Wałczu (obecnie Akademia Nauk Stosowanych w Wałczu). Następnie w okresie od 1.10.2017 r. do 30.09.2020 r. był zatrudniony na stanowisku adiunkta na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. Obecnie natomiast jest zatrudniony na stanowisku adiunkta na Wydziale Prawa Uniwersytetu SWPS w Katedrze Prawa Publicznego i Międzynarodowego.

II. Kwalifikacja formalna osiągnięć naukowych

Habilitant w swoim Wniosku „przewodnim” z dnia 21 sierpnia 2024 r. o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne określił osiągnięcie naukowe, stanowiące podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Jest nim pozycja książkowa wydana nakładem Wydawnictwa C.H.Beck pt. „Instrumenty finansowe Unii Europejskiej w polskim systemie prawnym”, Warszawa 2024, ss. 336; ISBN 978-83-8356-343-5. Pod względem formalnym stanowi ona monografię naukową w rozumieniu art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy, a więc wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust.

2 pkt 2 lit. a. Recenzentem wydawniczym był: prof. dr hab. Maciej Perkowski. Nie ma wątpliwości, że jest to recenzowana publikacja książkowa, z założenia przedstawiająca określone zagadnienie naukowe w sposób oryginalny i twórczy, napisana z użyciem właściwego dla dyscypliny naukowej nauki prawne aparatu naukowego, a w tym opatrzona wymaganymi przypisami i bibliografią, a zatem spełniająca kryteria monografii naukowej określone § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej.

Jest to jedyne osiągnięcie naukowe wskazane we Wniosku „przewodnim” Kandydata o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

Wśród pozostałych osiągnięć Habilitanta po uzyskaniu stopnia naukowego doktora można wymienić 22 publikacje, w tym: 1 monografię współautorską, 7 rozdziałów w monografiach wieloautorskich, 14 artykułów autorskich i współautorskich (w tym 1 w czasopiśmie zagranicznym).

Zgodnie z art. 220 ust. 1 ustawy wniosek Habilitanta ma zawierać omówienie dorobku co winno dotyczyć merytorycznego ujęcia przedmiotowych osiągnięć, jak i w sposób precyzyjny określać indywidualny wkład w ich powstanie, w przypadku, gdy dane osiągnięcie jest dziełem współautorskim, z uwzględnieniem możliwości wskazywania dorobku z okresu całej kariery zawodowej. Zarówno wskazanie dorobku jak i jego omówienie zawiera odpowiednia część Autoreferatu obejmuje m.in. wykaz osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy.

III. Ocena osiągnięcia naukowego, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy

Przechodząc do oceny monografii pt. „Instrumenty finansowe Unii Europejskiej w polskim systemie prawnym”, jako dzieła stanowiącego podstawę postępowania habilitacyjnego, to zostało ono wydane w 2024 r. nakładem Wydawnictwa C.H. BECK (Warszawa), ISBN 978-83-8356-343-5. Książka liczy ss. 336 stron druku na klasycznym formacie B5.

Tytuł monografii sformułowany jest w sposób jednoznaczny i klarowny. Jest on prawidłowy pod względem kryteriów logiczności oraz poprawności użytej terminologii. Pozytywnie należy również ocenić strukturę pracy, która jest logicznie ułożona a poszczególne tytuły rozdziałów rozszerzają kwestie poruszane we wstępie lub w poprzedzających rozdziałach. Podjęta przez Habilitanta tematyka jest istotna zarówno z doktrynalnego jak i praktycznego punktu widzenia. W pracy widoczne jest doświadczenie praktyczne Autora, co tylko wzbogaca przedłożoną monografię o propozycję rozwiązania praktycznych problemów. Rozwiązania te są tym bardziej ważne, bowiem posiadają podbudowę teoretycznoprawną.

Monografia składa się z ośmiu rozdziałów pogrupowanych w trzech częściach a także Wstępu i Konkluzji oraz postulatów *de lege lata*. W pierwszym rozdziale Autor wskazuje na konceptualizację pojęcia instrumentów finansowych Unii Europejskiej oraz określenie zakresu narzędzi finansowych. Drugi rozdział został poświęcony ramom prawnym instrumentów finansowych w polskim systemie prawa. Trzeci rozdział charakteryzy instrumenty finansowe na tle innych narzędzi realizacji zadań publicznych. Rozdział czwarty obejmuje zagadnienia dotyczące Systemie instytucjonalnemu wdrażania instrumentów finansowych. W piątym rozdziale, Habilitant zawarł analizę podstawowych procesów w systemie wdrażania instrumentów finansowych. Rozdział szósty poświęcony jest wdrażaniu instrumentów finansowych na poziomie ostatecznych odbiorców. Rozdział siódmy dotyczy oceny procesów wdrożeniowych w oparciu o doświadczenia z lat ubiegłych. Rozdział ósmy - zawiera opis ewolucji instrumentów finansowych UE, w ramach którego opisane zostały ich perspektywy i ryzyka. Każdy z rozdziałów zawiera częściowe analizy prezentowanych w nich zagadnień zebranych w podrozdziale zatytułowanym „Wnioski”. Wnioski uogólniające wraz z propozycjami zmian *de lege ferenda* Habilitant zawarł w części „Konkluzje oraz postulaty *de lege ferenda*”.

Dobór zagadnienia prezentowanego przez Habilitanta jest tak najbardziej słuszny. Samo pojęcie instrumentów finansowych jest pojęciem, odnoszącym się do dość dużej kategorii „narzędzi finansowych”, które przybierają różne formy prawne. Polityki UE realizowana jest w okresach zwanych perspektywami finansowymi. W każdym z nich wykorzystywane są różne mechanizmy finansowe realizacji polityki. Obecnie jak się wydaje preferowany jest model instrumentów zwrotnych. Słusznie wskazał Habilitant, że dotychczasowe prace skupiały się na aspektach

ekonomicznych, dlatego też całościowa prawna analiza prezentowanego zagadnienia nie miała swojego opracowania co przedstawiona do recenzji monografia zapewnia.

Przy określaniu obszaru badawczego Habilitant wskazał na specyfikę polskiego systemu, co w jego ocenie ograniczało konieczność szerszych badań prawnoporównawczych. Rozumiejąc wskazane zastrzeżenie, wydaje się, że praca mogłaby być jednak pracą, w której metoda prawnoporównawcza byłaby wykorzystania szerzej. Zresztą ta kwestię zauważa sam Habilitant, który wskazuje, że podjęty przez niego temat mógłby być elementem dalszych badań właśnie na gruncie przepisów UE oraz poszczególnych Państw członkowskich – co jest zasadnym postulatem. Autor prezentuje zagadnienia dotyczące regulacji prawnych przede wszystkim przez pryzmat ich jakości.

Przyjmując powyższy temat jak i zakres badawczy Habilitant wskazuje na ogólne zagadnienia badawcze, oraz zagadnienia szczegółowe. Analiza wskazanych zagadnień badawczych miała pozwolić Habilitantowi na zrealizowanie celu badawczego, który został określony w następujący sposób: "ocena regulacji odnoszących się do wdrażania instrumentów finansowych w kontekście realizacji przez nie określonych zadań publicznych, ze szczególnym uwzględnieniem wyważenia praw ostatecznych odbiorców oraz bezpieczeństwa środków publicznych. W przypadku zidentyfikowania nieskuteczności obowiązujących norm za proponowane zostaną działania pozwalające na wykorzystanie tych instrumentów w sposób efektywny." Tak określony cel główny oraz cele szczegółowe prowadzić mają Habilitanta do weryfikacji prawdziwości postawionej tezy badawczej, iż: „Obecny system prawny wyznaczający ramy prawne wdrażania instrumentów finansowych, pomimo znaczącej ewolucji w ostatnich latach, nadal ogranicza właściwą dystrybucję środków publicznych – co wpływa na prawidłową realizację zadań publicznych w tej formie. Przyczyną tego są w szczególności niestabilne ramy prawne regulujące ten obszar aktywności państwa oraz niewłaściwe wyważanie mechanizmów gwarantujących bezpieczeństwo środków publicznych oraz prawa ostatecznych odbiorców, co przekłada się na atrakcyjność tych narzędzi z punktu widzenia ich beneficjentów." Już w tym miejscu należy wskazać, że Habilitant zrealizował stawiane cele badawcze oraz uzyskał pożądaną przez niego weryfikację tezy badawczej. Pokazuje to, że praca była w pełni przemyślana a habilitant pokazał, iż posiada dobry warsztat badawczy.

Zastosowane przez autora metody badawcze należy uznać za właściwe. W pracy wykorzystane zostały dwie główne metody badawcze: dogmatyczno-prawna; analiz porównawczych. Warto zaznaczyć, że ta druga metoda mogłaby być szerzej wykorzystana do analiz porównawczych instrumentów prawnych wykorzystywanych w różnych systemach prawa do realizacji zakładanych przez UE celów wspólnych polityk. W pracy zastosowano również metody właściwe dla nauk ekonomicznych, co stanowi dodatkowy pozytywny element pracy. Dzięki temu możliwe było ukazanie wykorzystywanych instrumentów prawnych na gruncie ich ekonomicznych skutków.

Z punktu widzenia kwestii badawczych najistotniejsze wydają się wnioski zawarte w podsumowaniach poszczególnych rozdziałów także w części końcowej. Habilitant odpowiada na zadane pytania badawcze we wstępie oraz dochodzi do zasadnych wniosków co do kierunków ewentualnych zmian w zakresie wykorzystywania instrumentów finansowych. Słusznie bowiem uznaje on, że obecny system nie jest optymalny, jednak spostrzeżenie to może być odnoszone również do innych systemów, które ze swej natury wraz z upływem czasu wymagają optymalizacji poprzedzonej porządną ewaluacją. Z tego też powodu właściwe jest postulowanie: zwiększenie pewności prawnej; zwiększanie elastyczności instrumentów w celu ich dostosowywania do dynamicznie zmieniających się okoliczności gospodarczych; poprawa dostępności, przejrzystości i rozliczalności poprzez uwzględnianie zwrotnego charakteru tego typu narzędzi finansowych; zachowanie równowagi pomiędzy interesem publicznym związanym z ochroną środków publicznych a zagwarantowaniem praw ostatecznych odbiorców w procesie wdrażania programów.

Podsumowując tę część, wskazuje, że temat podjęty przez Habilitanta jest istotny, a ustalenia podjętych badań zapełniają widoczną lukę w literaturze przedmiotu, przez co mają swoiście nowatorski charakter. Odnosząc się natomiast do poziomu merytorycznego ocenianej monografii wskazać można, że treść pracy zawiera dojrzałe rozważania teoretycznoprawne, wolne od błędów rzeczowych, stanowiące wzbogacenie polskich nauk prawnych. Można dowodnie stwierdzić, że pod względem merytorycznym Habilitant w toku wywodów wykazał umiejętność samodzielnego opracowania istotnego tematu z zakresu nauk prawnych, stosownie do poziomu jego zaawansowania naukowego. Swoje poglądy na dany temat zawsze ma dobrze uzasadnione i poparte doktryną prawniczą lub właściwymi źródłami innego typu. Uwagę zwraca baza bibliograficzna, w której Autor odnosi się do licznych pozycji

literatury przedmiotu oraz aktów normatywnych a także judykatury. Warstwę źródłową recenzowanej monografii należy w tym kontekście uznać za kompletną, podkreślając przy tym rzetelność przeprowadzonej kwerendy.

Przedłożona monografia stanowi znaczny wkład Habilitanta w rozwój nauk prawnych w zakresie prawa publicznego.

III. Opinia o aktywności naukowej, o której mowa w art. 219 ust. 1 pkt 3 ustawy

Z przekazanych materiałów a także dokonanej przez recenzenta kwalifikacji formalnej osiągnięć naukowych wynika, że Habilitant jest autorem 22 publikacji wydanych po uzyskaniu stopnia doktora, w tym: 1 monografii współautorskiej, 7 rozdziałów w monografiach wieloautorskich, 14 artykułów samodzielnych oraz współautorskich, w tym artykuły w czasopismach zagranicznych. Pełna lista publikacji znajduje się w wykazie osiągnięć załączonych do Autoreferatu.

Opublikowane monografie zarówno autorskie jak i współautorskie, należy ocenić jako dzieła wartościowe i potrzebne zarówno z punktu widzenia praktyki jak i doktryny prawa. Oceniając artykuły naukowe Habilitanta, należy odnotować, że ilość publikacji od nadania stopnia doktora jest duża ilościowo jak i jakościowo. Niezależnie od indeksacji i przypisanej ilości punktów ministerialnych Kandydat publikował w uznanych czasopismach krajowych i co ważne także poza swoim macierzystym ośrodkiem naukowym. Artykuły zostały opracowane na dobrym lub bardzo dobrym poziomie merytorycznym.

Aktywność naukowa Habilitanta nie przejawia się wyłącznie poprzez publikacje prac badawczych, ale również poprzez udział w konferencjach naukowych, podczas których prezentował referaty naukowe a także prezentowała wypowiedzi oraz uczestniczył w dyskusjach naukowych. Ważnym elementem w ocenie dorobku jest aktywność ekspercka Kandydata oraz współpraca z organami centralnymi w szczególności Rzecznikiem Małych i Średnich Przedsiębiorców. Ten rodzaj aktywności należy ocenić pozytywnie. Działalność grantowa Habilitanta nie jest zbyt imponującą i dotyczy przede wszystkim kwestii dydaktycznych. Brak w dokumentacji informacji o uczestnictwie w Towarzystwach Naukowych. Brak jest również informacji

o wykonywaniu recenzji zarówno wydawniczych jak i recenzji artykułów naukowych. W tym zakresie aktywność ta nie jest znacząca. W kwestiach staży habilitant jak rozumiem uznaje pracę na różnych uczelniach w trakcie rozwoju naukowego. Takie podejście jest możliwe do akceptacji chociaż w ocenie recenzenta staż powinien być elementem sformalizowanym odrębnym od stosunku pracy, który powinien mieć swój cel oraz efekt prowadzonych badań.

W aktywności publikacyjnej Habilitanta można wyróżnić pewne nurty zainteresowań, w szczególności widoczne są trzy: 1) prawne aspekty finansowania przedsiębiorstw; finansowanie przedsiębiorczości ze środków publicznych w aspekcie podmiotowym; 2) prawo gospodarcze publiczne; 3) ramy prawne wdrażania projektów finansowanych ze środków Unii Europejskiej.

Wszystko to świadczy o podejmowaniu przez Kandydata, różnorodnej aktywności na polu działalności naukowej, realizowanej w ramach współpracy krajowej i w niewielkim stopniu międzynarodowym.

IV. Konkluzja

Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzam jednoznacznie, że przedłożone do oceny przez Kandydatkę osiągnięcie naukowe w postaci monografii pt. „Instrumenty finansowe Unii Europejskiej w polskim systemie prawnym”, Warszawa 2024, ss. 336; ISBN 978-83-8356-343-5, stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne.

Wyrażam także opinię, że Habilitant wykazuje się w pozostałym zakresie aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni i instytucji naukowej.

Biorąc to pod uwagę konstatuje, iż dr Dariusz Kowalski spełnia warunki ustawowe do uzyskania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne i wnoszę o dopuszczenie go do kolejnych etapów postępowania w sprawie nadania mu stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

Olsztyn, 16.4.2025 r.

dr. hab.